

БРИТАНСКА ШАХОВСКА ТАБЛА

Сажетак: Процесом изласка из Европске уније, Британија је изненадила свет, а посебно Европу. Ово је до сада једини пример да једна држава чланица напушта ову организацију. Међутим и у неким ранијим временима Британци су такође знали да својим одлукама назначе контуре сопственог идентитета. У овом тексту аутор настоји да те контуре маркира на следећим догађајима: прво, анализом етничке структуре Британаца, затим својевременом одлуком Хенрија VIII Тјудора да реформише енглеску цркву, окрене леђа Ватикану и створи сопствену англистичку цркву. Она је кроз векове постала битан елемент Британског идентитета. Аутор, такође, анализира Британску индустријску револуцију, која је преко иновација британских научника али и храбрости британског друштва да те иновације примени, направила битну економску разлику у односу на тадашњи свет. У анализи се говори и о Британском Комонвелту, који означава једну од карактеристика британске дипломатије, а та је, да без обзира на чињеницу да је колонијални систем углавном нестао, ипак, бивше колоније, али и оне које то нису биле, држи повезане са Лондоном. Кроз анализу рата за Фокланде/Малвине, аутор покушава да прикаже да имперјални дух Лондона, још увек није ствар прошлости. Коначно, излазак из Европске уније, за аутора, може представљати постављање најмање два питања. Прво, да ли је Лондон овим потезом показао да је везанији за Вашингтон него за Брисел.? И друго, да ли Британци више не желе да буду иза Немаца у овој организацији.?

Од етничке структуре, преко одлука својих владара, иновација својих научника, Британског комонвелта, рата за Фокланде, процесом изласка из Европске уније, Велика Британија као да има сопствену шаховску таблу, на којој, без обзира на своја савезништва, понекад, ипак, самостално вуче неке потезе.

Кључне речи: (1) Британци, (2) Хенри VIII, (3) Британска индустријска револуција, (4) Британски Комонвелт, (5) Фолкландска острва, (6) Европска унија

Увод

Политички шок који је погодио Европу, а изненадио свет, одлуком Британаца да напусте Европску Унију, није једина историјска одлука која је донета на овом острву и протесла свет. У историји Енглеза, Шкота и Велшана као и

Северних Ираца, било је више оваквих одлука које су у свом времену изазивале политичке земљотресе., политика Велике Британије у одређеним временима, није била сасвим јасна ни њиховим савезницима. Реч је заправо о настојању Британаца да увек оставе довољно простора за сопствене одлуке, а те одлуке су у ствари, само биле потврда карактера становника ових острва, који је током времена постао део националног, политичког и државног идентитета његових становника.

Ко су Британци?

Британци су нација чију етничку подлогу чине Енглези, Шкоти и Велшани, као и грађани Северне Ирске чији је етнички састав исти као и у Британији, с тим да у тај етнички састав улазе и Ирци који себе сматрају Британцима.

Енглези су народ који представља етничку мешавину Келта и германских племена *Англа, Саксонаца и Јутеаца*.¹ Англи су углавном насељавали источни део јужне Британије, Јути Кент, а Саксонци западне делове Енглеске. Део норманске војске који је напао Британска острва, остао је на њима и временом се стопио са локалним становништвом. Нормански утицај у Британији није био само етнички. Потомци Нормана значајно су утицали на елиту, а под њиховим утицајем Британија тога времена постала је највећа зона слободне трговине. Тај утицај Нормана на успешност британске трговине присутан је до данашњих дана.

Садашњу Шкотску насељавала су бројна Келтска племена, која су повремено била потискивана ка северозападу британских острва од стране германских и енглеских војних снага.² Када је Шкотска 855. године постала Краљевина, политички однос Шкота,³ према Енглезима односио се на чување сопствене независности до разних нивоа уније са Енглезима. Тај однос „магнета који се међусобно одбијају,, траје до данас. Ривалитет са Енглезима значајно је утицао на формирање идентитета Шкота. У формирању своје државе Шкоти су у прво време створили лабавији систем друштвених веза који се разиковао од енглеског друштва. Међутим, притисак Енглеза, значајно је утицао на каснију јачу кохезију шкотског друштва. Када је 1603. године Џејмс VI Шкотски, ступио на енглески престо као Џејмс I, на острву је све више почело да се говори о Краљу Велике Британије, односно Краљевини Великој Британији.

Када је средином и крајем двадесетог века Велика Британија почела да губи свој утицај у свету а посебно у Европи, и на тај начин била приморана да

¹ У етнички национални састав Енглеза улазе и нека племена данских Викинга. Име Енглеска потиче од Англа.

² Детаљније погледати, *The Times, Народи Европе*, Загреб 1997.

³ Шкоти су народ који претежно живи у Шкотској, на северу Велике Британије. Историјски гледано настали су спајањем два келтска народа Пикта и Гела који су основали краљевство Шкота (Алба) у деветом веку. Касније, суседни Брити као и германска племена Англосаксонци и Нордијци укључили су се у Шкотску нацију. Главни језик Шкота је дијалекат енглеског језика, а један мањи број Шкота говори стари шкотски гелски језик.

се све више окреће самој себи, односно економским, политичким и социјалним проблемима на острву, Шкотски се национални идентитет поново појавио у пуној снази.

Трећи народ који улази у етнички састав Британске нације су Велшани. Велшани су народ келтског порекла. Иако имају свој језик, изворни велшки. данас у Велсу говори врло мали број становника. Велс је одувек представљао индустријску основу Велике Британије. У том смислу током деветнаестог века, Велс су настањивали многи Италијани. Током двадесетог века у Велсу су се појавили и досељеници из афричких и азијских земаља, углавном из бивших британских колонија, а касније и Британског Комонвелта. Интересантно је да у Аргентини (Патагонија), постоји велика велшка заједница од 20.000. људи. Око 75% становника Велса су хришћани. Највећи број верника припада Велшкој цркви, која је део англиканских цркви.

Одлука Хенрија VIII

Једна од одлука која је значајно подвукла и нагласила самовољу британских владара али и Британаца, била је одлука Хенрија Тјудора VIII, да због приватних неспоразума са Ватиканом, прекине односе са Римом и у Енглеској формира англистичку цркву.

Хенри VIII Тјудор (1491-1547), владао је Енглеском и Ирском од 1509. до 1547. године. Током своје владавине, ујединио је Енглеску и Велс 1543. године. У историји је између осталог ушао и по реформи енглеске цркве. Када му је Папа забранио да се разведе од своје прве жене Катарине од Арогана и ожени се маркизом Аном Болен, прекинуо је све везе са Ватиканом и Римом и законом о супремацији 1534. године прогласио се за врховног владара енглеске цркве. На тај начин енглеска црква је постала протестанска а названа је англиканска. Године 1549. издата је књига молитава на народном језику, а енглески је постао званично једини језик јавног богослужења.

С обзиром да је краљ Хенри VIII тражио од папе Климента VII развод од своје тадашње супруге Катарине Арагонске, и након што му је папа одбио да му да развод, Хенри VIII је одвојио енглеско свештенство од католичанства. Новоустановљена црква је преузела неке од доктрина протестантске реформације, а манастири су распуштени. Англиканска црква је за време кратке владавине Хенријевог сина Едварда VI доживела радикалнију реформу. Када је 1555. године на престо Енглеске дошла његова сестра Мери, она је покушала да врати народ назад у католичку веру. Уследили су верски прогони неистомишљеника. Међутим, наредни суверен Енглеске постала је њена сестра краљица Елизабета I, 1558. године, и под њеном управом Енглеска је поново враћена протестантизму, а Англиканска црква је добила своју коначну форму.⁴

⁴ Британски монарх, краљица Елизабета II, носи уставну титулу, *врховног гувернера Цркве Енглеске*. Канонски закон ове цркве гласи *Ми потврђујемо да краљевско највише величанство, понашајући се у складу са законима краљевства, има највишу власт испод Бога у овом краљевству, и има врховни ауторитет над свим особама у свим облицима, како у црквеним тако и у*

Одвајање енглеске цркве од Рима, односно Ватикана, омогућило је трајно осамостаљивање енглеског хришћанства. Ова одлука Хенрија VIII, охрабрила је многе европске земље да се ослободе, до тада, великог утицаја Рима/Ватикана, па су у Европи убрзо почели да се формирају нове независне црквене институције.

Британска индустријска револуција

Корак који је Британију (и не само Британију) економски унапредио, и у извесном смислу економски и цивилизацијски одвојио у односу на тадашњи свет представљала је индустријска револуција.

Британска индустријска револуција, била је одговорна за цивилизацијски искорак човечанства напред. Шкот Ђејмс Ват је усавршавањем рада машине на пару поставио фундаменталне промене које су довеле до прве индустријске револуције.⁵ Ови проналасци су прво били примењени у Великој Британији, а касније у другим земљама западне Европе и Америке, и на крају у целом свету. Њихова прва примена у Великој Британији, означила је храброст британских индустријалаца да примене нова још некоришена научна достигнућа, која су Британцима омогућила да у технолошком смислу, на почетку индустријске револуције, буду корак испред свих.

До осамнаестог века, Уједињено Краљевство је било аграрно-рурална земља подељена на грофовије. Појавом парне машине пред крај осамнаестог века у Уједињеном Краљевству спроводи се *прва* индустријска револуција. Подижу се градска насеља близу рудника, јер је транспорт руда на већа растојања био неисплатив. Процес индустријализације имао је директне последице на процесе урбанизације. У том раздобљу настају бројна градска насеља а постојећа се спајају у веће градске средине па у Великој Британији настају неки од највећих европских градова попут Лондона, Бирмингема, Ливерпула, Манчестера, Лидса, Бредфорда, Њукастла, Глазгова итд.⁶

Велика Британија је колека индустријске револуције између осталог и због традиције мануфактуре, богатих налазишта сировина, поморске орјента-

грађанским. У стварности, ова формална одредба се често спроводи преко Парламанета на предлог премијера. Црква има законодавно тело Генерални синод чије одлуке морају бити одобрене од стране Парламента Уједињеног Краљевства, али не могу бити измењене. Верник, односно члан Цркве Енглеске постаје се рођењем и крштењем. Седиште ЦРКВЕ енглеске је у граду Кентерберрију на југоистоку Енглеске. На челу цркве као њен примат, налази се кентербејски надбискуп. Поред његовог надбискупског звања, поред њега је и надбискуп Јорка,

али он није раван по власти од кентербејског надбискупа.

⁵ Радећи на изради инструмената на Универзитету у Глазгову, Ват се заинтересовао за технологију парних машина. Радом на побољшању функционисања рада цилиндра и кондензатора дотадашњих парних машина, Ват је поставио темеље за погон првих фабричких парних машина, парних локомотива, пароброда, и пољопривредних парних машина. С обзиром да су његови проналасци унели револуцију у изградњи машина, Ђејмс Ват се сматра једним од најутицајнијих научника у историји човечанства.

⁶ Szreter&Mooney;Mooney (1998). „Urbanization, Mortality, and the Standard of Living Debate: New Estimates of the Expectation of Life at Birth in Nineteenth-Century British Cities“. The Economic History Review. 51. (1):104.

ције на колоније и пре свега техничких и технолошких иновација. Захваљујући индустријским производима и трговини по целом свету, релативно мала острвска држава постаје најбогатија на свету.

Данас је готово немогуће замислити свет без британске индустријске револуције. Али је данас могуће констатовати, да су револуционарна открића дала најспектакуларније резултате у области саобраћаја, која су даље покренула бржи промет капитала роба и људи, и на тај начин утицала на читав ланац у свим областима социјалног живота, који су покренули цивилизацијски искорак. Када ово констатујемо мислимо пре свега на 1808. годину и одлуку Шкотског Парламента да започне изградњу прве комерцијалне железничке пруге на којој би путничке и транспортне пероне вукла локомотива на парни погон. А пруга је повезивала насеља Климарноцк и Троон.

Био је то само један од корака који је покренуо изградњу железничких траса и типова локомотива које су почетком деветнаестог века остварили инжењери и проналазачи широм Британије како би успоставили железничку мрежу. Парне локомотиве је прославила линија која је отворена 1825. године између Ливерпула и Манчестера. На овој линији је од 1829. године саобраћала чувена “Ракета”, парна локомотива коју је конструисао познати енглески проналазач Џорџ Стивенсон (1781-1848).

Та међуградска линија је поставила прве железничке стандарде (као што је размак шина на прузи од 1, 435 метара, што је данас стандард). Пратећи успех ове линије, пруге су се рашириле по целој Британији, а потом и по целој Европи и Америци, да би до краја деветнаестог века, парне локомотиве стигле и до најудаљенијих делова света.

Осим за покретање локомотива, парна машина је коришћена и у читавом низу транспортних средстава на мору и на копну – за пароброде, аутомобиле, за пољопривредне машине, индустријске машине као и разне врсте машина у самом процесу производње.⁷

У двадесетом веку, светски ратови, економске кризе, распад колонијалног царства, као и економски успон неких држава, првенствено САД, Кине, Немачке, Јапана, смањиле су економски и политички утицај Велике Британије. Међутим, она је и данас једна од најутицајнијих земаља на планети, и представља једну од седам најјачих светских економија и политички најутицајнијих светских земаља.⁸

⁷ Живети у свом времену и осетити прави тренутак за реализацију, то заправо значи не бавити се превише прошлосту, јер се у њој одрешена нација може „опити“, и на тај начин изгубити време које јој је потребно за изградњу будућности. Дакле, постојати у свом времену, осетити тренутак да се надокнади пропуштено, или оствари нешто ново, за једну нацију представља историјски искорак у односу на друге нације. У количнику од сто година, такав тренутак ће се појавити у једном дану, једном месецу или једној години. Храбре и мудре нације га осете и препознају.

⁸ У време индустријске револуције за Велику Британију су од пресудног значаја била налазишта угља и гвожђа. За данашњу Велику Британију то су налазишта сировина везаних за нафту и природни гас у Северном мору. За разлику од многих европских земаља које те сировине купују, Велика Британија их има за сопствене потребе, па их чак и извози. Индустријска производња је високо развијена и једна од највећих и најјачих у свету.

Британски Комонвелт

Крајем деветнаестог века, у британским прекоморским поседима, (односно колонијама,) које су имале најразличитије статусе, јављају се снажни национални покрети који су за циљ имали ослобађање од британске доминације. Нестанак империје био је постепен али евидентан. Низ колонија добија самоуправу док се другима постепено укида колонијални статус. Британија временом, а нарочито почетком двадесетог века почиње да формулише тезу како колоније ни на који начин нису подређене Британији. Већ да је реч о *унији једнаких* који деле лојалност према британској круни. Ова формулација била је основ Вестмисерског статута из 1931. године, којим се овако стање назвало Британским Комонвелтом нација, касније Британским Комонвелтом.

Британски Комонвелт је удружење суверених и независних држава широм планете. Већина њих су биле некадашње британске колоније и део некадашње Британске империје. На челу Комонвелта традиционално се налази Британски Монарх.⁹ Он представља симбол јединства држава Комонвелта, али без формалне власти. Ипак, један део држава Комонвелта, признаје Британског Монарха као формалног председника (Крунске земље Комонвелта), док већина њих има сопствене шефове држава. Британија углавном не користи механизме структуре Комонвелта да намеће своју политику.

На челу Секретаријата Комонвелта, органа који повезује све чланице, налази се Генерални Секретар. Иако се бројним Конвенцијама подвлачи да Комонвект нема никакве сличности са некадашњом Британском империјом, чињеница да је Комонвелт незванични сукцесор некадашње империје.¹⁰

Рат за Фокланде/Малвине¹¹

Међународни инцидент који се догодио између Велике Британије и Аргентине 1982. године око острва у Атланском океану, представљао је врло специфичан сукоб. Повод је била одлука тадашњих власи у Аргентини, да искрцају део својих војних снага на острва које су имале статус британске прекоморске територије, и на којима су се налазили грађани са британским пасошима. На овај начин, Аргентинска влада је хтела да скрене пажњу свог јавног мјења на тешку социјалну ситуацију, као и политичке прогоне који су се тих година спроводили у Буенос Ајресу и другим аргентинским градовима. Рачунало се да ће ово искрцавање на мала острва заборављена у јужном делу Атланског океана, помоћи властима у Аргентини да задрже власт. Војна хунта у Аргентини је процењивала да њихова интервенција неће изазвати превише протеста у Вели-

⁹ Иако се традиционално на челу Комонвелта налази британски монарх, ово право није загарантовано. Наследник садашње краљице Елизабете, Принц од Велса, Чарлс, уколико постане краљ, мораће да добије подршку земаља чланица Секретаријата Комонвелта да би предводио Комонвелт.

¹⁰ Седиште Комонвелта је у Лондону (Вестминстеру).

¹¹ Британци ова острва зову Малвини, а Британци Фокланди.

кој Британији с обзиром на величину, географски, демографски и економски капацитет као и удаљеност ова два малена острва који су се заједно звали Малвини/Фокланди. Осим тога, острва су се налазила близу јужне атланске обале Аргентине и прилично су неприступачна с обзиром на климатске услове у том делу света.

На другом крају света у Великој Британији на власти је била конзервативна Влада, чија је премијерка била Маргарет Тачер. Она је спроводила економске реформе и често била предмет оштрих критика унутар британског друштва. Када је до Лондона дошла информација да се група аргентинских официра и војника искрцало на Малвинска/Фокланска острва, званични Лондон је у првом тренутку то протумачио као одређену врсту авантуризма и егзибиционизма и замолио Владу у Буенос Ајресу да повуче своју војну јединицу са острва.

У моменту искрцавања аргентинских војника, на острву је било око седамдесетак британских marinaца коју су уз 120 резервиста покушали да заштите Фокланде.¹² Аргентинци су имали јасан задатак. Да заузму острво али без жртава. Како на острву није било ниједног британског авиона а ни сателитских веза, у Лондон је релативно касно stigла вест о Аргентинском нападу. Време је пролазило, аргентински војници се нису повлачили и у Великој Британији је расла нервоза, а медији су почели да друштво припремају за рат. Када је постало јасно да је Аргентина решила да анексира Малвине, Британци су ка аргентинској обали упутили више од 100 бродова, од чега су 40 били ратни.¹³ После неколико месеци борби и жестоких ваздушних и поморских удара на Фокланде, британске војне снаге су у јуну месецу 1982. године ушле у Форт Стенли, главни град Фокланда. На тај начин два острва под једним именом Малвини/Фокланди враћена су под британски суверенитет.¹⁴

Иако се НАТО дистанцирао од сукоба, а САД јасно ставиле до знања да је Лондон у сличају Малвина усамљен, због ове прекоморске територије, национална хистерија у Британији је достигла неслућене размере. Национална температура је достигла те размере, да је Британија покренула читаву армаду поморских снага према острвима на другом крају света. Успоставила је зону забране пловидбе око Малвинских/Фокландских острва и на крају, поново ставила под свој суверенитет, ова острва. Резултат свега је био пад војне хунте у Аргентини, 1983 године, који је био директна последица губитка рата за Малвине.

¹² Прва група аргентинских marinaца започела је 18. марта 1981. године, искрцавање на Малвине. Тада се група аргентинских marinaца искрцала на острво Јужна Џорџија

¹³ Ка Аргентинској обали односно Малвинима/Фокландима, Британија је упутика носаче авиона Хермес и Инвинсибл, који су на својим палубама носили авионе Харијер и Си Харијер, а који су у рату на Фокландима имали важну улогу. Британци су у саставу своје поморске армаде имали и једну атомску подморницу (која је учествовала у ратним операцијама и која је потопила аргентинску крстарицу Белграно), такође ка обалама Аргентине биле су упућене и две амфибије, неколико разарача и фрегата. И поред овога САД су изражавале скепсу у Британски повраћај Фокланда. Било је чак коментара да уколико Аргентинци успеју да неутралишу један од британских носача авиона, то бити поуздан знак да ће Буенос Ајрес задржати Малвине.

¹⁴ Погледати, David George Boyse, *The Falklands War*, Pangrave Macmillan, 2005.

Излазак из Европске Уније

Повлачење Велике Британије из Европске Уније, изгласаног на референдуму 2016. године изазвао је изненађујуће и шокатне реакције широм Европе.¹⁵ Ово је био још један потез Лондона који је изненадио савремено јавно мјење, баш као и низ претходних потеза током историје Уједињеног Краљевства.

Велика Британија је два пута подносила захтев за улазак у тадашњу Европску економску заједницу, претечу данашње Европске Уније. Током 1962 и 1967 године, али је оба пута вето на њено чланство ставила Француска под образложењем да постоји велики број размимоилажеља са Лондоном од неких аспеката британске економије посебно у области пољопривреде који никако не могу уклопити Велику Британију у Европску Економску Заједницу.¹⁶ Када је Де Гол поднео оставку на место Председника Француске 1969. године, Уједињено Краљевство је поново поднело захтев за пријем у ЕЕЗ, које је усвојено, па је Велика Британија од 1. јануара 1993. године постала пуноправна чланица Европске Економске Заједнице.

Иначе, Велика Британија, није била један од потписивача Римских уговора којим је створено заједничко тржиште земаља Западне Европе, односно Европска Економска Заједница 1957. године. Касније је из трећег покушаја постала чланица ове организације.

Ово није био први референдум о Европској Унији у Великој Британији. У Уједињеном Краљевству је и 1975. године одржан референдум са питањем да ли Велика Британија треба да остане у тадашњој Европској Економској Заједници. Тада су све водеће политичке странке али и штампа подржале чланство ове земље у ЕЕЗ. Али дошло је до значајне поделе по овом питању у тада владајућој Лабуристичкој странци. Наиме, на конференцији странке одржаној у априлу 1975. године, чланство је већински гласало за повлачење из ЕЕЗ. Влада је дошла у кризу с обзиром да је између министара дошло до поделе на европске и антиевропске орјентисане политичаре. Да би се криза превазишла укинута је уставна конвенција колективне одговорности Владе и министима је дозвољено да наставе јавну кампању између себе. Тада се седам од двадесет и три министра изјаснило за излазак из ЕЕЗ.¹⁷ Гласачи су се 5. јуна 1975. године, у већини округа изјаснили за опстанак у тадашњој Европској Економској Заједници. Захваљујући резултатима тог референдума, Велика Британија је тада остала у Европској Економској Заједници.

Повлачење Уједињеног Краљевства из Европске Уније резултат је и политички циљ који спроводе различите политичке странке, интересне групе и

¹⁵ Резултат референдума одржаног у јуну 2016. био је 51,89% (17.410.742 гласова) за излазак из ЕУ, и 48,11% (16.141.241 гласова) за останак у ЕУ. Излазност је била око 72,21% и 25.359 неважећих гласова. "EU referendum: Brexit win amid Mancehsters strong Remain wotw, BBC News" 2016.

¹⁶ "1967: De Gaulle says non to Britain-again". BBC News 27.11.1976.

¹⁷ Davis Butler, „The 1975 Referendum“. Eureferendum.com.

утицајни појединци. Овај циљ спроводи се фактички од уласка Велике Британије у Европску Економску Заједницу 1973. године. Иначе повлачење из Европске Уније државе чланице, је право државе према члану 50. уговора о Европској Унији.

Закључна разматрања

Енглези, Шкоти и Велшани, временом су створили снажну нацију. Уједињени као Британци, створили су јаку трговинску базу, а у њеној основи су била колонијална освајања а у каснијој фази и примена технолошких проналазака. Неке чињенице остају неоспорне. Једна од тих је да су Британци и Британија део ткз. западног света. Али не само то, већ и да представљају један од његових темеља. Чињеница је такође, да су у оквиру тог света, увек правили простор и за доношење сопствених одлука, и то још из времена Хенрија VIII.

Технолошке иновације значиле су искорак у вишу фазу капитализма и представљао је велики економски напредак Велике Британије у односу на друге земље Европе. Способност британских научника, али и храброст британског друштва, за последицу је имао проналазак парних машина, као и других иновација које је британска индустрија храбро прихватила али и применила а чији је резултат био преузимање водеће економске позиције међу земљама тадашњег света.

Иако су многе европске државе имале колоније (Француска, Шпанија, Белгија, Португалија, Холандија...) Велика Британија ће у историји бити запамћена као прва колонијална сила света. Да ли је то због специфичног односа Лондона према прекоморским територијама, или у истини да је Велика Британија под својом круном држала и територије вишеструко веће и бројније од саме Британије (Индија, нпр.) или је одговор у комбинацији једног и другог показале анализе. Није пак спорно да је британска дипломатија једна од “највештијих” у свету. То показује и однос Лондона према некадашњим колонијама. Када је започела ера колонијалног ослобађања, и када су колонијалне државе отпочеле процес стварања сопственог државног идентитета, 1931. године, створен је Британски Комонвелт. “Необавезујућа” форма удруживања суверених и независних држава на чијем је челу Британски Монарх.

Рат који се догодио између Велике Британије и Аргентине 1982. Године око острва у Јужном делу Атланског океана, због свог повода, начина на који је вођен и последица, остаће упамћен у новијој историји ратовања. После инцидента у којој се група Аргентинских војника упустила у авантуристичку мисију искрцавања на малени архипелаг који чине два острва под називом Малвини/Фокланди, Лондон је упутио упозорења Буенос Ајресу да повуче групу војника са острва. Али када то није учињено, упутио је читаву армаду својих бродова на други крај света. САД су упозориле Лондон да се Вашингтон и НАТО неће мешати у овај сукоб. Стратези су упозоравали да Британија има мале шансе да поврати суверенитет над острвима, уважавајући чинјеницу да су Малвини уз непосредну јужну обалу Аргентине, као и да су море и кли-

матски услови непредвидиви, с обзиром на близину поларног круга, али и на чињеницу да је Велика Британија на другом крају света. Британија је без НАТО пакта и сагласности Вашингтона, “преко пола планете” упутила своје поморско-ваздухопловне снаге, што је за последицу имало повратак суверенитета над Фокландима, као и пад војне хунте у Буенос Ајресу. Данас су Фокландска острва једна од најопремљенијих британских војних база, коју многи пореде са британским војним базама на Кипру.

И у XXI веку Британија се суочавала са искушељима. У току само две године у другој декади XXI, Велика Британија је организовала два тешка референдума. Први је био резултат договора Владе Велике Британије и Шкотске да се распише референдум о могућем иступању Шкотске из Уједињеног Краљевства. Шкоти су на референдуму септембра 2014, већином одлучили да остану у Уједињеном Краљевству тј. Великој Британији. Други референдум расписан је на нивоу читавог Краљевства а односио се на питање да ли Британија треба да остане у Европској заједници. На референдуму који је био заказан за јун 2016. године већина Британаца се изјаснило за излазак из ЕУ. И данас трају нагађања зашто се британско јавно мјење определило за излазак из Уније. Велика Британија није једноставно ушла у Европску Унију (тадашњу Европску Економску Заједницу). Највећа препрека њеном уласку била је Француска. Лондон је морао да сачека политичке промене у Француској да би могао да уђе у ЕУ. Али времена су се очигледно променила, па је Лондон одлучио да самостално настави свој економски и политички пут. Који могу бити разлози ?

Британија је приликом уласка у Европску Унију имала неке посебне захтеве (на пример у области социјалних питања и монетарне уније) а који су важили само за њу. Могуће је да Лондон са овим више није био задовољан, а да Унија више није била спремна да даје посебне привилегије једној држави чланици.

Британија је била други финансијер Европске Уније. Али је Немачка земља која је “прва међу једнакима”. У многим разговорима о земљама чланицама ове организације, поред Немачке, често се спомиње и Француска, Шпанија и Италија. Можда је британско јавно мјење проценило да Уједињено Краљевство треба да изађе из организације у којој се налази у сенци земље коју је неколико пута победило у рату, и у организацији у којој се све мање спомиње Лондон.

Коначно, безбедоносне последице изласка Велике Британије из Европске Уније за Лондон практично не постоје. Велика Британија остаје једна од чланица НАТО, ”непотопиви носач авиона САД” како је многи називају. Са друге стране, излазак из ЕУ омогућиће јој ослобађање од разних квота, унифицираних правила и закона, какве сама по себи носи једна организација каква је Европска Унија, а и самостално вођење спољне политике. Британска економија ће сада бити неспутана а њена безбедност неокрњена.

Из визуре Лондона, свет може изгледати као шаховска табла. У игри каква је шах, сасвим је свеједно да ли ће победу донети највећа или најмања фигура. Баш тако је и у случају Британије. За Лондон није неважно, али ни пре-

судно да ли ће њеном просперитету али и достојанству, допринети одлука неког њеног владара, знање и престиж њених изумитеља или мислилаца, способност њене дипломатије, суровост њених војника, или одлуке које потврђују и јачају њену самосталност. За Британију је важно да “све британске фигуре” широм шаховске табле, која се може звати свет, раде за Уједињено Краљевство.

Литература:

1. Aulich, James Freming, *The Fokland War: Naatiohood, Culture and Identity*, Open University Press, 1992.
2. Berlanstein, Lenard R., ур. (1992). *The Industrial Revolution and work in nineteenth-century Europe*. London and New York: Routledge.
3. Bijl, Van Der, Nick, *Victorz in the Foklands*, Pens Sword Militarz, 2007.
4. Boyce, David George, *The Fokland War*, Pangrave Macmilan, 2005.
5. *Brexit wins: David Cameron to resign after vote to leave European Union*. smh.com.au. 2016.
6. *Brexit, the English Revolt*. carnegieeuropa.eu. 2016.
7. *Brexit Sparks Calls For More EU Exits, World Leaders React To EU Referendum Result*. ibtimes.com 2016.
8. Churchill, Winston (1966). *The New World*.
9. Clapham, J. H. (1926). „An Economic History of Modern Britain: The Early Railway Age, 1820–1850”. Cambridge University Press.
10. Szeleter&Mooney;Mooney (1998). „Urbanization, Mortality, and the Standard of Living Debate: New Estimates of the Expectation of Life at Birth in Nineteenth-Century British Cities“. *The Economic History Review*.
11. David George Boyce, *The Foklands War*, Pangrave Macmilan, 2005.
12. Davis Butler, „The 1975 Referendum“. Eureferendum.com.
13. Davies, Norman (1998). *Europe: A history*. “EU referendum: Brexit win amid Mancehsters strong Remain wotw, BBC News”, 2016.
14. 1967: De Gaulle says non to Britain-again”. BBC News 27.11.1976.
15. Donald Trump in Scotland: 'Brexit a great thing' - BBC News. bbc.com. 2016.
16. Greenslade, Roy Does Britain's rightwing press really want to bring about Brexit?. *theguardian.com*. 2016.
17. Griffin, Emma (2010). *Short History of the British Industrial Revolution*. Palgrave.
18. Haigh, Christopher (1993). *English Reformations*.
19. Inikori, J. E. (10. 06. 2002). *Africans and the Industrial Revolution in England: A Study in International Trade and Economic Development*. Cambridge University Press
20. Jacob, Margaret C. (1997). „Scientific Culture and the Making of the Industrial West”. Oxford, UK: Oxford University Press.
21. Lucas, Robert E., Jr. (2002). *Lectures on Economic Growth*. Cambridge: Harvard University Press.
- 22.. Northern Ireland's Deputy First Minister calls for poll on united Ireland after Brexit. independent.co.uk . 2016.
23. New Scotland independence referendum 'highly likely': Sturgeon 2016.

24. Počeo referendum: Britanci ostaju ili izlaze iz Europske unije? *direktno.hr*. 2016. Why Wales voted for Brexit. *independent.co.uk*. 2016.
25. The Times, Narodi Evrope, Naklada Zadro, Zagreb 1997,
26. The World Religion, Lion Publishing, 1982.
27. Queen dismisses EU referendum petition from crown dependency group. *BBC*. 2016.
28. Williams, Neville (1971). Henry VIII and his Court.
29. Weir, Alison (1991). The Six Wives of Henry VIII
30. Williams, Neville (1971). Henry VIII and his Court.

BRITISH CHESS BOARD

Summary: The process of leaving the European Union, Britain has surprised the world, especially Europe. This is by now the only example of a member state leaving this organization. However, in some earlier times, the British also knew that their decisions indicated the contours of their own identity. In this article the author tries to mark these contours on the following events: first, by analyzing the ethnic structure of the British, then by the decision of Henry VIII Tjudor to reform the English Church, he turns his back to the Vatican and creates his own English Church. Through the centuries, it has become an essential element of British identity. The author also analyzes the British Industrial Revolution, which, through the innovations of British scientists and the courage of British society to apply these innovations, made a significant economic difference to the then world. The analysis also speaks of the British Commons, which marks one of the features of British diplomacy, and that is, regardless of the fact that the colonial system has largely disappeared, however, the former colonies, but also those who were not, are associated with London. Through the analysis of the war for Folkland/Malvinas, the author tries to show that the imperial spirit of London is still not a thing of the past. Finally, leaving the European Union, for the author, can represent at last two questions. First, did London show that it is more specific to Washington than to Brussels ? And second, do the British no longer want to be behind the Germans in this organization ?

From the ethnic structure, through the decisions of its rulers, the innovations of its scientists, the British Commons, the war for the Falkland, the process of leaving the European Union, the United Kingdom seems to have its own chessboard, on which, regardless of its alliances, sometimes, however, some moves.

Key words: (1) Britons, (2) Henry VIII, (3) British Industrial Revolution, (4) British Commons, (5) Folkand Islands, (6) European Union